

УДК 343.341

DOI <https://doi.org/10.32782/LST/2021-2-7>

Сергій ШКОЛА

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри публічного права Інституту гуманітарних і соціальних наук, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», просп. Дмитра Яворницького, 19, м. Дніпро, Україна, 49005

ORCID: 0000-0003-0403-5916

Бібліографічний опис статті: Школа, С. (2021). Історія розвитку кримінального законодавства у сфері протидії бандитизму. *Law. State. Technology*, 2, 50–55, doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2021-2-7>

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ БАНДИТИЗМУ

У кримінальному законодавстві не розкривається зміст поняття банди, її тлумачення надається судовою практикою, зокрема, постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями». У зв'язку з цим виникає питання про доцільність використання вказаного поняття у Кримінальному кодексі України.

Метою статті є обґрунтування доцільності визначення банди у кримінальному законодавстві з розкриттям ознаки озброєності цього стійкого злочинного об'єднання. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки **завдань**: 1) здійснити історико-правовий аналіз поняття банди; 2) дослідити об'єктивні та суб'єктивні ознаки бандитизму; 3) проаналізувати практику застосування ст. 257 КК України.

Наукова новизна. У статті розглянуті питання визначення поняття банди в українському кримінальному законодавстві XIX–XXI ст. ст., оскільки саме у цей час були сформовані базові інститути сучасного кримінального права України.

Як **висновок**, у статті наголошується, що з метою унеможливлення неоднозначного тлумачення кримінального законодавства у КК України доцільно уникати понять, тлумачення ознак яких надається не законом, а судовою практикою. Доречним було б законодавче визначення банди у примітці до ст. 257 КК України з розкриттям ознаки озброєності цього стійкого злочинного об'єднання.

Ключові слова: злочини проти громадської безпеки, бандитизм, банда, організована група, злочинна організація.

Sergii SHKOLA

Candidate of Law, Docent, Head of Public Law of the Institute of Humanities and Social Sciences of the National Technical University «Dnipro Polytechnic», Dnipro, 19 Dimitra Yavornytskoho ave, Ukraine, 49005

ORCID: 0000-0003-0403-5916

To cite this article: Shkola, S. (2021). Istoriia rozvytku kryminalnoho zakonodavstva u sferi protydyi bandytyzmu [The history of the development of criminal legislation in the field of combating banditry]. *Law. State. Technology*, 2, 50–55, doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2021-2-7>

THE HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF CRIMINAL LEGISLATION IN THE FIELD OF COMBATING BANDITRY

The criminal law does not disclose the meaning of the concept of gang, its interpretation is provided by case law, in particular, the decision of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine «On the practice of criminal cases of crimes committed by stable criminal groups». In this regard, the question arises about the appropriateness of the use of this concept in the Criminal Code of Ukraine.

The aim of the article is to substantiate the expediency of defining a gang in criminal law with the disclosure of the sign of armament of this stable criminal group. Realization of the set purpose provides the decision of a number of **problems**: 1) to carry out the historical and legal analysis of concept of a gang; 2) to investigate the objective and subjective signs of banditry; 3) analyze the practice of applying Art. 257 of the Criminal Code of Ukraine.

Scientific novelty. The article considers the issues of defining the concept of gang in the Ukrainian criminal legislation of the XIX–XXI centuries. art., because it was at this time that the basic institutions of modern criminal law of Ukraine were formed.

In **conclusion**, the article emphasizes that in order to prevent ambiguous interpretation of criminal law in the Criminal Code of Ukraine, it is advisable to avoid concepts, the interpretation of which is provided not by law but by case law. It would be appropriate to define the gang in the footnote to Art. 257 of the Criminal Code of Ukraine with the disclosure of the sign of armament of this stable criminal association.

Key words: crimes against public safety, banditry, gang, organized group, criminal organization.

Актуальність проблеми. Одним з найнебезпечніших злочинів проти громадської безпеки є бандитизм, оскільки наявність в організованій групі чи злочинній організації зброї свідчить про готовність такого угруповання або ж про його спрямованість на насильницькі посягання на найбільш важливі соціальні цінності якими є життя та здоров'я людини. Стабільно високий рівень бандитизму в Україні свідчить про доцільність продовження доктринальних досліджень об'єктивних та суб'єктивних ознак цього злочину.

Зокрема, це стосується дослідження поняття банди як однієї з ключових ознак складу бандитизму. КК України не розкриває змісту цієї ознаки, а тому її тлумачення надається судовою практикою, зокрема, постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 р. № 13 (Про практику розгляду судами кримінальних справ...). У зв'язку з цим виникає питання про доцільність використання вказаного поняття у КК України. Історико-правовий аналіз поняття банди дозволить визначити аргументи щодо обґрунтування цього питання. Оскільки базові інститути сучасного кримінального права України були сформовані у XIX-XXI ст.ст., у статті досліджується саме цей історичний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання кримінальної відповідальності за бандитизм та поняття банди були предметом досліджень М.І. Бажанова, Ф.Г. Бурчака, Р.Р. Галіакбарова, В.В. Голіни, П.Ф. Гришаніна, Н.О. Гуторової, І.М. Даньшина, Т.А. Денисової, В.П. Ємельянова, Ю.Г. Козлова, М.І. Мельника, В.О. Навроцького, В.В. Сташиса, В.П. Тихого, М.І. Хавронюка та ін.

Ознаки банди у роботах як українських, так і зарубіжних вчених знайшли детальне відображення. Проте сучасна практика застосування ст. 257 КК України свідчить про неоднозначне тлумачення окремих ознак банди, зокрема, ознаки озброєності цього угруповання, що потребує нових досліджень у цій сфері.

Метою статті є обґрунтування доцільності визначення банди у кримінальному законодавстві з розкриттям ознаки озброєності цього стійкого злочинного об'єднання.

Виклад основного матеріалу. Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р., яке було чинним на більшій території сучасної України до 1917 р., визначало у відділенні третьому «Про участь у злочині» основні кількісні та якісні ознаки співучасті. Стаття 15 Уложення

визначала види співучасників у злочинах, вчинених за попередньою змовою: спільники, підбурювачі та пособники (Уложение о наказаниях уголовных и исправительных, 1845).

Окремо в Уложенні передбачалась відповідальність за створення такого стійкого злочинного об'єднання як шайка, яка мала ознаки, подібні сучасним ознакам організованої групи, яка визнається бандою за наявності ознаки озброєності.

Чотири види злочинних утворень виділялося у Кримінальному уложенні 1903 р: співучасть за попередньою змовою, без такої, співтовариства для вчинення злочинів та шайка. Так, згідно ст. 52 «Участь у співтоваристві для вчинення тяжкого злочину або злочину чи у шайці, яка створена для вчинення декількох тяжких злочинів чи злочинів, караються у випадках особливо законом зазначених». Також вчинення шайкою окремих злочинів, зокрема, крадіжки, розбою, вимагання визнавалось обтяжуючою обставиною (глава 32 «Про крадіжку, розбій та вимагання» Кримінального уложення) (Уголовное уложение 22 марта 1903 г.).

У роки становлення радянської влади в Україні до злочинних організацій (співтовариств) належали контрреволюційні білогвардійські організації, партії, військові організації, таємні змовницькі групи, інші об'єднання, а також угруповання бандитів, мародерів, спекулянтів, різного роду декласованих елементів, які дезорганізовували новий правопорядок. Угруповання декласованих кримінальних елементів називалися бандою або шайкою. Термін «банда» застосовувався і щодо контрреволюційних груп (Гришаев, Кригер, 1959: 216).

Декрет ВЦВК «Про вилучення із загальної підсудності в місцевостях, у яких оголошене військове положення» від 20 червня 1919 р. передбачав десять складів злочинів, за якими Всеросійська надзвичайна комісія та Губернські надзвичайні комісії мали право безпосередньої розправи над винними аж до розстрілу. Чотири з них передбачали відповідальність за співучасть у злочині в тій чи іншій формі: належність до контрреволюційної організації і участь у змові проти радянської влади; державна зрада, шпигунство, приховування зрадників, шпигунів; участь у контрреволюційних цілях в підпалах і вибухах; бандитизм (участь у шайці, яка створена для вбивств, розбою і грабежів, пособництво і приховування такої шайки) (Герцензон, Грингауз и др., 1948: 61).

Вважалося, що існування шайки полягає в постійному характері спільності і у перетворенні членами шайки злочинної діяльності

у ремесло. Вона характеризувалася існуванням особливої конструкції з установчими зборами, власним кодексом законів і звичаїв (Ошеров, 1994: 67).

У Керівних началах з кримінального права 1919 р. питанням співучасті був присвячений 5 розділ, і в ст. 21 вказувалось, що «за діяння, вчинені спільно групою осіб (шайкою, бандою, натовпом), караються як виконавці, так і підбурювачі і пособники. Міра покарання визначається не за ступенем участі, а за ступенем небезпеки злочинця і вчиненого ним діяння» (Герцензон, Грингауз и др., 1948: 79). Отже, за вчинені злочини, незалежно від форми, будь-то шайка, банда чи натовп, до кримінальної відповідальності притягувались всі співучасники, яку б роль вони не виконували у вчиненні злочину.

У КК УРСР 1922 р. (Уголовный кодекс УССР, 1924) передбачалась відповідальність організаторів та учасників банд: організація та участь у бандах (озброєних шайках) та розбійних нападках і пограбуваннях, нападках на радянські та приватні установи чи окремих громадян, зупинка потягів та руйнування залізничних доріг, що організовані бандами, незалежно від того, чи супроводжувались ці напади вбивствами чи пограбуваннями (ст. 76 КК УРСР).

Такі поняття як «група», «шайка», «банда» передбачали спільну діяльність багатьох осіб, але кожна з них мала свої властивості. Так, шайка характеризувалась взаємною солідарністю всередині, колективною силою, спрямованою на упорядкування внутрішнього ладу, авторитетністю її членів, ієрархічним устроєм, існуванням кодексу законів та звичаїв.

Шайкою, як особливим видом співучасті, визнавалася угода декількох осіб на вчинення декількох злочинних діянь. Слово «банда» означало різновид шайки – озброєну шайку. Отже, можна зробити висновок, що шайкою і бандою визнавалася організована група, яка мала ознаку стійкості. При цьому законодавець визначав поняття банди через інше поняття – шайка.

КК УРСР 1927 р. передбачав відповідальність за бандитизм, тобто організацію озброєних банд та участь у них та організованих ними нападках на радянські чи приватні установи або окремих громадян, зупинках потягів чи руйнуванні залізниць чи інших засобів сполучення та зв'язку (Ошеров, 1994).

17 січня 1935 р. було прийнято постанову Президії Верховного Суду РРФСР, яка рекомендувала притягувати до відповідальності за бандитизм осіб, які вчиняють особливо небезпечні хуліганські дії, пов'язані з убивствами чи зброй-

ним опором органам влади, навіть якщо вони були вчинені одним із членів банди і носили одиничний характер, що не відповідало чинним положенням кримінального законодавства (Герцензон, Грингауз и др., 1948: 231).

Чинне на той час законодавство не давало чітких критеріїв для розмежування різних форм співучасті та вирішення питання про те, які злочинні об'єднання належать до злочинних організацій. Стійкість злочинного співтовариства розумілася в теорії як багаторазовість вчинених або задуманих злочинів, вчинюваних упродовж досить тривалого часу, тобто в кількісній площині. Так само тлумачилася ця ознака і судовою практикою. Звернемо увагу на те, що у терміні «злочинна діяльність» надається особливе значення – він застосовується щодо певної сукупності злочинних дій, тобто злочинна діяльність і злочин розглядаються у даному випадку як різні поняття.

Теорія кримінального права та практика у повоєнний період на певний час відмовились від використання критерію стійкості як характеристики злочинного угруповання. Гришанин П., зокрема, вказував, що ознака стійкості загалом має бути виключена з поняття злочинного співтовариства, оскільки останнє є групою з двох або більше осіб, які попередньо об'єдналися для вчинення одного або кількох злочинів. Висновок щодо незастосування ознаки стійкості вчений поширював і стосовно банди. При цьому він посилався на судову практику, в якій після відмови від ознаки стійкості ширше застосовувалося поняття бандитизму і посилилась відповідальність за нього (Гришанин, 1951: 5-7).

Постанова Пленуму Верховного Суду СРСР «Про судову практику про застосування Указу про кримінальну відповідальність за розкрадання державного і громадського майна» від 28 травня 1954 р. № 5 роз'яснювала, що організована група (шайка) – це група з двох і більше осіб, яка попередньо організована для одного або декількох розкрадань (Сборник действующих постановлений Пленума Верховного Суда СССР, 1958). Однак «попередню організованість» у практичній діяльності стали розуміти як «попередню змову».

До певних змін у законодавчому визначенні окремих видів злочинних угруповань призвела нова кодифікація кінця 50-х – початку 60-х рр. Стаття 69 КК УРСР 1960 р. встановлювала відповідальність за організацію озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а так само участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі (Кримінальний кодекс Української РСР, 1961).

При цьому поняття банди у законодавстві не розкривалось. Його тлумачення надавалось судовою практикою.

Наприклад, постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про бандитизм» від 07 липня 1995 р. № 9 у п. 2 визначала, що під бандою слід розуміти стійку організовану й озброєну групу з двох або більше осіб, яка попередньо об'єдналась для вчинення одного або кількох нападів на громадян чи підприємства, установи та організації, незалежно від форм власності. Групу слід вважати стійкою за умови, якщо вона є стабільною і згуртованою, а особи, які до неї входять, мають єдині наміри щодо вчинення злочинів. Обов'язковою ознакою банди визнавалась наявність хоча б у одного з її учасників будь-якої вогнепальної чи холодної зброї, за умови, що інші члени групи знають про неї та розуміють, що вона може бути застосована під час нападів (Про судову практику у справах про бандитизм: Постанова Пленуму Верховного Суду, 1995).

Кодифікація особливо не сприяла розв'язанню проблем, які виникали у теорії та на практиці у зв'язку з діяльністю стійких злочинних об'єднань. У кримінально-правовій теорії тривали дискусії з приводу того, які об'єднання злочинців визнавати злочинними угрупованнями. Так, В. Пінчук до злочинних співтовариств відносив фіктивний кооператив, організовану групу, банду, антирадянську організацію і змову з метою захоплення влади як різновид останньої (Пінчук, 1960: 13).

Прохоров В. розглядав злочинне співтовариство як стійку групу з двох або більше осіб, створену для здійснення певної злочинної діяльності. Стійкість групи він пов'язував з намірами осіб постійно або тимчасово здійснювати діяльність, розраховану на неодноразовість злочинних дій. Він критикував позицію тих фахівців, які вважали, що злочинне співтовариство може бути створене для вчинення лише одного злочину (Беляев, Шаргородский, 1968: 607).

Галиакбаров Р. при визначенні видів злочинних співтовариств посилався на суттєві позитивні зміни у суспільному житті, поступальний розвиток радянської держави та зміцнення її міжнародних позицій, а також на зміни злочинності. В суспільстві, на його думку, повністю зникло підґрунтя для виникнення злочинних співтовариств. Збереження в законодавстві кількох норм, спрямованих на боротьбу зі стійкими злочинними об'єднаннями, пояснювалось, насамперед, загрозою підривної діяльності агентури імперіалістичних держав.

Тому до злочинних співтовариств, на думку автора, належала лише антирадянська організація – банда. Такі злочини, як бандитизм, стали рідкісними, а інші, які можуть бути вчинені злочинним співтовариством, взагалі зникли. Тому, на думку вченого, збереження в теорії співучасті злочинного співтовариства як самостійної форми співучасті взагалі втрачало сенс, оскільки воно практично не було зумовлене структурою сучасної на той момент групової злочинності (Галиакбаров, 1973: 126-130).

Принципово не змінив підходів до визначення поняття банди і КК України 2001 р., оскільки традиційно це поняття тлумачиться судовою практикою. Стаття 257 КК, яка знаходиться у розділі IX «Злочини проти громадської безпеки» Особливої частини КК, передбачає відповідальність за організацію озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі (Кримінальний кодекс України : Закон України..., 2001)

Проте судове тлумачення поняття банди змінилось з прийняттям КК України 2001 р. Пункт 17 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23 грудня 2005 р. № 13 визначає, що бандою необхідно визнавати озброєну організовану групу або злочинну організацію, яка попередньо створена з метою вчинення кількох нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб або одного такого нападу, який потребує ретельної довготривалої підготовки.

При цьому ознака озброєності банди розкрита достатньо поверхнево, оскільки не містить вказівок щодо видів зброї або інших предметів, здатних заподіяти шкоду життю чи здоров'ю людини. Обов'язковими ознаками організації банди є мета цієї діяльності – вчинення нападів – та озброєність її учасників або хоча б одного з них.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений історичний аналіз поняття банди дозволяє стверджувати, що у різні часи підходи законодавця різнились як щодо визначення об'єкта бандитизму, так і щодо визначення ознак банди. Вважаємо, що з метою унеможливлення неоднозначного тлумачення кримінального законодавства у КК України доцільно уникати понять, тлумачення ознак яких надається не законом, а судовою практикою. На наш погляд, доречним було б законодавче визначення банди у примітці до ст. 257 КК України з розкриттям ознаки озброєності цього стійкого злочинного об'єднання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 13 // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>.
2. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных. Санкт-Петербург : Типография второго отделения собственной его Императорского Величества канцелярии. 1845. 922 с.
3. Уголовное уложение 22 марта 1903 г. Санкт-Петербург : Издание Н.С. Таганцева. 1904. 141 с.
4. Гришаев П.И., Кригер Г.А. Соучастие по советскому уголовному праву. Москва : Госюриздат, 1959. 255 с.
5. Герцензон А.А., Грингауз Ш.С., Дурманов Н.Д., Исаев М.М., Утевский Б.С. История советского уголовного права (1917 – 1947). Москва : Юрид. изд-во МЮ СССР, 1948. 466 с.
6. Ошеров В.П. Преступная группа, шайка, банда и сообщество – организация по уголовному кодексу. *Право и жизнь*. 1994. Кн. 7-8. С. 67–69.
7. Уголовный кодекс УССР. Харьков : Юридическое издательство Наркомюста УССР. 1924. 75 с.
8. Уголовный кодекс УССР. Харьков : Юридическое издательство Наркомюста УССР. 1928. 79 с.
9. Гришанин П.Ф. Понятие преступной организации и ответственность ее участников по советскому уголовному праву : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Москва, 1951. 21 с.
10. Сборник действующих постановлений Пленума Верховного Суда СССР, 1924–1957 гг. / А.И. Апури, Н.И. Марышева, О.А. Молчанова, Г.Р. Смолицкий, В.П. Чапурский, Х.Б. Шейнина; под ред.: Н.К. Морозова. Москва: Госюриздат, 1958. 280 с.
11. Кримінальний кодекс Української РСР від 28.12.1960 р. / *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1961. № 2. Ст. 14.
12. Про судову практику у справах про бандитизм: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07 липня 1995 р. № 9 // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-95>.
13. Пинчук В.И. Виды преступных организаций и ответственность их участников по советскому уголовному праву : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Ленинград, 1960. 16 с.
14. Курс советского уголовного права. Часть общая. Т. 1 / отв. ред. Беляев Н.А., Шаргородский М.Д. Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1968. 648 с.
15. Галиакбаров Р.Р. Групповые преступления: Постоянные и переменные признаки : Учебное пособие. Свердловск, 1973. 140 с.
16. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

REFERENCES:

1. Pro praktyku rozghliadu sudamy kryminalnykh sprav pro zlochyyny, vchyneni stiikymy zlochyynnymy obiednanniamy [On the practice of consideration by courts of criminal cases on crimes committed by stable criminal associations] : Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 23.12.2005 r. № 13 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05> [in Ukrainian].
2. Ulozhenie o nakazaniakh ugovolnykh i ispravitelnykh [The Code of Criminal and Correctional Punishments]. Sankt-Peterburg: Tipografiia vtorogo otdeleniia sobstvennoi ego Imperatorskogo Velichestva kanteliarii. 1845. 922 s. [in Russian].
3. Ugolovnoe ulozhenie 22 marta 1903 g. [Criminal Code March 22, 1903]. Sankt-Peterburg: Izdanie N.S. Tagantceva. 1904. 141 s. [in Russian].
4. Grishaev P.I., Kriger G.A. (1959) Souchastie po sovetskomu ugolovnomu pravu [Complicity in Soviet criminal law]. Moskva: Gosiurizdat. 255 s. [in Russian].
5. Gertcenzon A.A., Gringauz Sh.S., Durmanov N.D., Isaev M.M., Utevskii B.S. (1948) Istoriia sovetskogo ugolovnogo prava (1917 – 1947) [History of Soviet Criminal Law (1917 - 1947)]. Moskva: lurid. izd-vo Mlu SSSR. 466 s. [in Russian].
6. Osheroov V.P. (1994) Prestupnaia gruppaa, shaika, banda i soobshchestvo – organizatciia po ugolovnomu kodeksu [Criminal group, gang, gang and community - criminal code organization]. Pravo i zhizn. Kn. 7-8. S. 67–69 [in Russian].
7. Ugolovnyi kodeks USSR [Criminal Code of the Ukrainian SSR]. Kharkov: luridicheskoe izdatelstvo Narkomiusta USSR. 1924. 75 s. [in Russian].
8. Ugolovnyi kodeks USSR [Criminal Code of the Ukrainian SSR]. Kharkov: luridicheskoe izdatelstvo Narkomiusta USSR. 1928. 79 s. [in Russian].

9. Grishanin P.F. (1951) Poniatie prestupnoi organizatscii i otvetstvennost ee uchastnikov po sovetskomu ugovnomu pravu [The concept of a criminal organization and the responsibility of its participants under Soviet criminal law]: avtoref. dis. ... kand. iurid. nauk: 12.00.08. Moskva. 21 s. [in Russian].
10. Sbornik deistvuiushchikh postanovlenii Plenuma Verkhovnogo Suda SSSR, 1924–1957 gg. [Collection of current decisions of the Plenum of the Supreme Court of the USSR, 1924-1957.] / A.I. Apurin, N.I. Marysheva, O.A. Molchanova, G.R. Smolitskii, V.P. Chapurskii, Kh.B. Sheinina; pod red.: N.K. Morozova. Moskva: Gosiurizdat, 1958. 280 s. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-95> [in Russian].
11. Kryminalnyi kodeks Ukrainiskoi RSR vid 28.12.1960 r. [The Crimean Code of the Ukrainian RSR dated December 28, 1960.] / Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR. 1961. № 2. St. 14 [in Ukrainian].
12. Pro sudovu praktyku u spravakh pro bandytyzm: Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 07 lypnia 1995 r. № 9 [About the court practice on the right about banditry: Resolutions to the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dated July 07, 1995 r. No. 9] // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» [in Ukrainian].
13. Pinchuk V.I. (1960) Vidy prestupnykh organizatscii i otvetstvennost ikh uchastnikov po sovetskomu ugovnomu pravu [Types of criminal organizations and the responsibility of their participants under Soviet criminal law]: avtoref. dis. ... kand. iurid. nauk: 12.00.08. Leningrad. 16 s. [in Russian].
14. Kurs sovetskogo ugovnogo prava. Chast obshchaia. T. 1 [The course of the Soviet criminal law. The part is common. T. 1] / otv. red. Beliaev N.A., Shargorodskii M.D. Leningrad: Izd-vo Leningr. un-ta, 1968. 648 s. [in Russian].
15. Galiakbarov R.R. (1973) Gruppovye prestupleniia: Postoiannye i peremennye priznaki [Group Crimes: Constant and Variable Features]: Uchebnoe posobie. Sverdlovsk. 140 s. [in Russian].
16. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05 kvitnia 2001 r. № 2341-III / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].